

Een PvdA-migratiebeleid vanuit ons arbeidsperspectief

Notitie opgesteld door de Werkgroep Migratie van de PvdA Buitenlandcommissie

*Ter nagedachtenis aan Adri Kemps,
lid PvdA Buitenlandcommissie,
die zich met hartstocht en scherpzinnigheid inzette
voor mensenrechten en mondiale rechtvaardigheid.*

Samenstelling Werkgroep Migratie:

Han Baartmans

Jacky Bax

Leo Hagedoorn

Margriet Kuster

Anne van der Meer

Jetteke van der Schatte Olivier

Martin Slaats

Meelezend expert:

Leo Hartveld

31 mei 2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pagina 2
Hoofdpijnen en speerpunten van een migratiebeleid dat uitgaat van arbeid	pagina 3
Inleiding	pagina 6
Paragraaf 1: EU-arbeidsmobiliteit	pagina 7
Paragraaf 2: Kennismigranten van buiten de EU/EER	pagina 8
Paragraaf 3: Studenten/promovendi van buiten de EU/EER	pagina 10
Paragraaf 4: Ondersteuning terugkeer van economische asielzoekers van buiten de EU	pagina 11
Paragraaf 5: Faciliteren van integratie van erkende vluchtelingen van buiten de EU	pagina 13
Paragraaf 6: (Legale) migratie lager opgeleide economische migranten van buiten de EU	pagina 14
Paragraaf 7: Europese steun aan vluchtelingenkampen	pagina 15
Paragraaf 8: EU-asielbeleid	pagina 16
Paragraaf 9: Klimaatverandering en migratie	pagina 18
Paragraaf 10: De invloed van de COVID-19-crisis op migratie	pagina 19
Paragraaf 11: Grondoorzaken van “irreguliere migratie”	pagina 20

Hoofdpijnen en speerpunten van een migratiebeleid dat uitgaat van arbeid

Migratie is van alle tijden. Elke dag besluiten mensen hun huis en land te verlaten, sommigen in doodsangst, anderen in de hoop op een beter leven, weer anderen als stap in een internationale carrière. De COVID-19-crisis zal onze arbeidsmarkt op zijn minst tijdelijk veranderen met grotere baanonzekerheid en werkloosheid, de impact van “1,5 meter afstand” en andere voorschriften, minder en veranderd internationaal verkeer, en verarming van de Nederlandse economie. Tegelijkertijd zal het lot van velen in de wereld, vooral de mensen die al kwetsbaar zijn, sterk verslechteren. Het maatschappelijke en politieke debat over migratie zal daarom mogelijk verscherpen. In onze samenleving is er draagvlak voor de opvang van kwetsbare vluchtelingen, maar angst verhardt.

Daarom moet de PvdA kiezen voor een evenwichtige, positieve en actieve aanpak van migratie, solidair met wie in Nederland worstelt en solidair met de meest kwetsbare vluchtelingen. Het huidige maatschappelijke en politieke debat wordt vooral gevoerd op de uitersten en verschillende groepen migranten worden op één hoop gegooid. Met deze notitie willen we inzetten op een eerlijk migratiebeleid gebaseerd op feiten en een aanpak per migrantencategorie die elk groep recht doet. Het tienpuntenplan van Asscher (2018) was de aanzet. Deze notitie pakt daarop door. Arbeid zien we als de basis, het echte PvdA-uitgangspunt. Want arbeid biedt mensen bestaanszekerheid en binding en maakt dat onze publieke zorg, onderwijs en overheid functioneren en dat we van onze welvaart kunnen delen. Voor elke categorie migranten geven we aan welke maatregelen we nodig vinden voor een samenhangend sociaaldemocratisch migratiebeleid. Vanzelfsprekend draagt dat ook bij aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties, in de wetenschap dat de gevolgen van de klimaatverandering invloed zullen hebben op de migratiestromen.

Hieronder de speerpunten van deze notitie met de belangrijkste voorstellen. In de paragrafen erna staat per categorie migranten uitgelegd wat er speelt en het geheel aan onze voorstellen voor die groep.

Als PvdA kiezen wij voor:

Uitgangspunten voor alle immigranten¹

- Migranten die in Nederland mogen blijven accepteren de rechtsstaat en de waarden van de Nederlandse samenleving als spelregels.
- Vanaf dag één investeren we in integratie op maat, inclusief het leren van de Nederlandse taal, en tegelijkertijd het begeleiden naar werk, zodat migranten hun eigen bestaan kunnen opbouwen en een plek in de Nederlandse samenleving kunnen vervullen. Daar zetten we vol op in.

Mensen die bescherming zoeken

- De PvdA zet in op een EU-asielbeleid met als belangrijkste kenmerken:
Asiel in Nederland en Europa
  - Erkende vluchtelingen worden in de EU opgevangen conform het internationaal Vluchtelingenverdrag van 1951 en het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens.

---

¹ Uit: De 10 punten voor migratie van de PvdA, 2018: <https://www.pvda.nl/nieuws/meer-grip-en-meer-verantwoordelijkheid-bij-migratieaanpak/>

- Asielzoekers worden verdeeld over de EU. Lidstaten krijgen de mogelijkheid om niet met fysieke opvang maar financieel bij te dragen aan de opvang.
- Vluchtelingen kunnen altijd in Nederland asiel aanvragen.
- Vluchtelingen die asiel aanvragen aan de buitengrenzen van de EU (Griekenland, Italië, Spanje) krijgen in samenwerking met de EASO efficiënte opvang en procedures die voldoen aan de internationale normen. Afgewezen asielzoekers keren snel, en begeleid door de Internationale Organisatie voor Migratie, terug door gezamenlijke EU-afspraken met herkomstlanden.

Veilige routes en opvang in de regio

- Nederland steunt veilige asielroutes en opvang in de regio door 5000 door de UNHCR geselecteerde kwetsbare vluchtelingen op te nemen.
- Nederland doet een proef met humanitaire visa voor specifieke groepen, aan te vragen bij Nederlandse ambassades. Nederland verhoogt de financiële bijdrage voor opvang van vluchtelingen in de regio.

Migratie reguleren

- Nederland sluit in EU-verband brede migratieakkoorden met herkomstlanden met solide afspraken over terugkeer, in ruil voor mogelijkheden tot legale arbeidsmigratie.
- Als de EU-landen niet gezamenlijk tot besluiten over migratievoorstellen kunnen komen, zal Nederland zich daar niet achter verschuilen, maar zich aansluiten bij gelijkgezinde EU-landen om maatregelen te nemen.
- De PvdA wil dat ons land plotseling grotere toestromen van vluchtelingen kan opvangen. Daartoe:
  - stelt de IND/COA preventief een “buffer” aan extra mensen aan;
  - wordt afgesproken welke middelgrote gemeenten verspreid over het land een standaard “crisislocatie” beschikbaar hebben.
- Extra steun voor vrouwelijke immigranten in Nederland en kwetsbare groepen, zoals alleenstaande minderjarige asielzoekers en LHBTI’ers, is hard nodig.
- Erkende vluchtelingen in Nederland keren alleen terug naar hun land als dat volgens de ambtsberichten van het ministerie van Buitenlandse Zaken veilig is, en op vrijwillige basis.
- Geef vluchtelingen als start een duaal taal-werktraject. Zo voorkom je sociaal isolement en verbeter je de integratie. Haal het commerciële af van taalverwervingsbureaus.

Niet-erkende vluchtelingen

- Een intensiever begeleide terugkeer van mensen die geen bescherming nodig hebben in combinatie met wederzijdse, effectieve afspraken met de landen van herkomst. Hierbij mag ontwikkelingssamenwerking nooit conditioneel worden aan migratiedoelstellingen.
- Om een humanitaire COVID-19-ramp op het Afrikaanse continent te voorkomen, die kan leiden tot een grotere migratiedruk, ondersteunen we ontwikkelingslanden met 1% van de Nederlandse inzet voor de bestrijding van COVID-19.

Grondoorzaken

- Met ontwikkelingssamenwerking investeren in het aanpakken van de grondoorzaken van migratie, inclusief het stimuleren van arbeidsmogelijkheden in Afrikaanse landen en in een goed onderwijsstelsel. Dit wordt gecombineerd met beperkte legale en gereguleerde migratie voor lager opgeleiden richting Europa.

EU-migranten

- EU-arbeidsmigratie moet veel eerlijker: eerlijker voor de mobiele werknemer (betere arbeidsomstandigheden), eerlijker voor hen die concurrentie ervaren (gelijkere voorwaarden voor “eigen” mensen ten opzichte van mobiele werknemers uit andere lidstaten), eerlijker voor de gemeenschap (voordat er nieuwe grote bedrijven komen moet een gemeente kijken of dat mogelijk is qua huisvesting en andere zaken).

Kenniswerkers, studenten en promovendi van buiten de EU/EER

- Op basis van een analyse van de arbeidsmarktbehoefte in zowel de private als de publieke sector bepaalt Nederland welke en hoeveel kenniswerkers in Nederland komen werken.
- Werkgevers betalen hun volledige kosten. Alleen bèta/techniek/ICT opgeleide kenniswerkers die werken in publieke instellingen voor zorg, onderwijs en onderzoek krijgen de 30%-belastingvrijstelling die nu voor alle kenniswerkers geldt.
- “Expatriate”-druk op de voorraad betaalbare woningen wordt bestreden in het woningmarktbeleid van steden.
- Studenten en promovendi uit niet-EU/EER-landen krijgen na hun studie de mogelijkheid van een tweejarig arbeidscontract, opdat ze daarna goed geëquipeerd in hun eigen land weer aan het werk gaan.

Inleiding

Juist nu, midden in de COVID-19-crisis, is het vanzelfsprekend dat migratie een belangrijke plek in het PvdA- verkiezingsprogramma krijgt. Internationaal verkeer heeft de snelle verspreiding van het virus versterkt en tegelijkertijd heeft de crisis een grote impact op onze internationaal gerichte economie, op migranten en migratie. De coronacrisis laat duidelijk zien dat we zo sterk zijn als de zwakste schakel. Als sociaaldemocraten moeten we daarom kiezen voor een evenwichtig, realistisch en solidair migratiebeleid.

In deze notitie behandelen we de verschillende categorieën “migranten”. Elk vergt een eigen aanpak, waarvoor we voorstellen doen. Samen leiden die tot een coherent migratiebeleid dat past bij de waarden die de PvdA heeft gekozen², met “arbeid” als ankerpunt. De notitie geeft verdieping aan de tien uitgangspunten voor migratie³ die de PvdA in 2013 heeft opgesteld.

Migratiebeleid raakt aan de spanning die in onze samenleving wordt gevoeld tussen bestaanszekerheid en binding⁴ van Nederlanders en internationale solidariteit met kwetsbaren van buiten Nederland. Maar het verhaal is complexer. Want onze zorg, ons werk en ons klimaat zijn ook alleen duurzaam aan te pakken door mensen van buiten Nederland binnen te laten en door een solidair wereldburgerschap². Zelfs nu in de COVID-19-crisis zien we dat EU-migranten worden geworven om voor ons te oogsten. We zien tegelijkertijd dat zij minder bescherming krijgen dan wijzelf.

Migratiebeleid moet dus niet gaan over oneigenlijke keuzes tussen een economische of sociale insteek, maar over de balans. We hebben een genuanceerd en begrijpelijk sociaaldemocratisch beleid nodig, gebaseerd op de feiten. Daar draagt deze notitie aan bij. Deze notitie bevat bovendien voorstellen voor een verbeterd EU-asielbeleid.

De waarde “arbeid” kiezen wij als uitgangspunt en de arbeidsmarkt van na de COVID-19-crisis - die van het bedrijfsleven en die van de publieke sector, zoals de zorg - moet volgens ons uitgangspunt zijn voor een verantwoord (im)migratiebeleid. Voor vluchtelingen is arbeid natuurlijk niet het uitgangspunt, wel een goede weg naar een zelfstandig bestaan in onze samenleving. We komen met een realistisch perspectief dat aansluit bij de behoefte van Nederland, maar ook open is naar de rest van de wereld.

Overigens: tot de COVID-19-crisis bestond de immigratie in Nederland uit 115 duizend mensen, van wie slechts 5% erkend vluchteling was⁵.

We moeten nu als partij concrete beleidskeuzes maken.

---

² Van Waarde project PvdA, 2013.

³ <https://www.pvda.nl/nieuws/meer-grip-en-meer-verantwoordelijkheid-bij-migratieaanpak/>

⁴ Ook bestaanszekerheid en binding zijn, net als arbeid, waarden die de PvdA heeft gekozen, Van waarde project PvdA, 2013.

⁵ IND, 2018-19.

1. EU-arbeidsmobiliteit

Problematiek

Sinds de EU-uitbreiding in 2004 en de latere toegang tot de arbeidsmarkt zijn vele Midden- en Oost-Europeanen naar het Westen getrokken om daar te werken en wonen. In Nederland wordt op dit moment gesproken van zo'n 400.000 arbeidsmigranten die in Nederland werkzaam zijn, voornamelijk Polen, Roemenen en Bulgaren, als ook Spanjaarden. In de discussie in Nederland wordt steeds vaker, net als indertijd in Groot-Brittannië in aanloop naar de Brexit, een link gelegd tussen arbeidsmigranten en verdringing op de arbeidsmarkt, overlast en andere problematiek in de samenleving, zoals een tekort aan woningen.

Analyse

Het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal is een van de fundamenteën onder de Europese samenwerking. Als sociaaldemocratische partij staan wij voor die Europese samenwerking, omdat die zowel ons land als andere lidstaten sterker maakt. Daar mag wat de PvdA betreft dan ook niet aan worden getornd. Toch wordt er op dit moment misbruik gemaakt van dat vrije verkeer door met name werkgevers wat leidt tot verdringing aan de onderkant van de arbeidsmarkt, slechte arbeidsomstandigheden en druk op de lonen wegens het grote aanbod. We durven in Nederland te weinig de vraag te stellen of bepaalde sectoren nog wel een plaats in onze economie zouden moeten hebben of dat deze simpelweg op deze manier niet rendabel of wenselijk zijn.

Direct aantoonbaar is dat arbeidsmigranten een significante bijdrage leveren aan onze economie. Zolang onze economie blijft groeien, moet er ofwel meer productiviteit komen, ofwel hebben we meer arbeidsmigranten nodig. Maar bij dat laatste is wel de vraag: onder welke omstandigheden? Arbeidsmigranten die Nederland nodig heeft moeten wel eerlijk worden beloond. Werkgevers, die al worden ondersteund met fiscale maatregelen, moeten daartoe worden verplicht. Dat geldt ook voor huisvesting. Nu de economie door de COVID-19-crisis wordt geraakt moet opnieuw macro en per sector worden bezien in hoeverre werk door Nederlanders kan worden gedaan, al dan niet ondersteund met nieuwe innovaties. Daarnaast dienen we te streven naar radicale eerlijkheid tussen EU-burgers werkzaam in dezelfde lidstaat.

Voorstellen

- Aanstellen van een speciale gezant "arbeidsmigratie", die departement overstijgend de mogelijkheid krijgt om de arbeidssituatie van EU/EER-arbeidsmigranten te verbeteren.
- Afschaffen van 0-urencontracten.
- Voor arbeidsmigranten mag het uitzendbureau niet langer de huisvesting en/of zorg regelen. Dit moet gebeuren door partijen die verstand van zaken hebben zoals woningcoöperaties, professionele huisvesters, etc.
- Inspectie SZW krijgt een "restbevoegdheid" die de ruimte geeft om zaken op te pakken die buiten het huidige mandaat vallen (Arbeidstijdenwet, Wet arbeid vreemdelingen, Wet minimumloon, Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs). Met de restbevoegdheid kan zij ook optreden bij situaties rond huisvesting en/of arbeidsmigranten in het algemeen. Er wordt ook een programma arbeidsmigranten ingesteld gericht op bescherming van deze groep.
- Gemeenten moeten zorgen voor goede registratie van iedereen woonachtig in de gemeente en moeten keuzes maken over de huisvesting van arbeidsmigranten. Tegenwoordig gebeurt het te vaak dat gemeenten wel nieuwe bedrijven gevestigd willen zien, maar niet verantwoordelijk willen zijn voor de gevolgen daarvan (bijvoorbeeld huisvesting van arbeidsmigranten).

2. Kennismigranten van buiten de EU/EER

Problematiek

De Nederlandse arbeidsmarkt vergt steeds meer mensen met een technische of hogere opleiding. Er zijn tekorten op hbo/wo-niveau die de private en de publieke sector ondermijnen, zoals bèta/technisch/ICT-opgeleiden, zorgpersoneel, onderwijspersoneel. Vooral het tekort aan bèta/technisch/ICT-opgeleiden zal blijven. Om de eigen tekorten te dempen kan Nederland putten uit de EU/EER-landen en daarbuiten. Voor de niet-EU/EER-groep bestaat de kennismigrantenregeling. Goedgekeurde werkgevers kunnen daarmee arbeidskrachten aantrekken onder specifieke voorwaarden. De IND volgt dan een versnelde procedure.

De internationale arbeidsmarkt voor hoger opgeleide bèta/technisch/ICT-kennismigranten is zeer competitief. Hoog-innovatieve bedrijven en de publieke sector (wetenschappelijk onderzoek, zorg) kunnen niet zonder hen. Van alle kenniswerkers die naar Nederland komen, is echter maar ca. 20% opgeleid in deze richtingen. Decennialang stimuleringsbeleid heeft het aantal bèta/technisch/ICT-opgeleiden in Nederland verhoogd, maar absoluut onvoldoende.

CBS heeft de kenniswerkers in Nederland vergeleken met andere EU-landen⁶. Nederland telde in 2016-2018 gemiddeld 383.000 kenniswerkers, van wie 45% van buiten de EU/EER. 70% had een hbo/wo-opleiding. Nederland haalt relatief weinig kennismigranten binnen, maar daarbinnen relatief hoger opgeleide. Regioplan heeft de kenniswerkersregeling geëvalueerd⁷. Daaruit blijkt dat niet-EU/EER-kenniswerkers positief zijn over Nederland en de regeling, dat twee derde langer in Nederland wil blijven, maar de sociale inbedding lastig vindt.

Analyse

Nederland voert de facto migratiebeleid uit om hoger opgeleide kenniswerkers (met name bèta/techniek/ICT) aan te trekken voor de private en de publieke sector. Nederland haalt echter relatief weinig (maar wel relatief hoger opgeleide) kenniswerkers binnen. Daarmee doet Nederland de samenleving tekort. Dit beleid moeten we sterker aanzetten, door kenniswerkers van binnen en van buiten de EU/EER aan te trekken. Belangrijk daarbij: wie draagt de kosten voor een kenniswerker – de werkgever of de overheid? Zo kan de 30%-belastingvrijstelling voor kenniswerkers worden beperkt tot de publieke sector.

Naast de grote bijdrage van kenniswerkers voor ons land zijn er ook neveneffecten. Zo bevordert hun woonbehoefte prijsstijgingen in de woningmarkt⁸ en verscherpt het tekort aan huurwoningen. Doordat ze alleen tijdelijk blijven ontbreekt de noodzaak zich te verbinden met hun Nederlandse context en dat heeft weer effect op de sociale cohesie in hun buurt⁹.

We willen bevorderen dat kenniswerkers zich vestigen in Nederland en integreren in de Nederlandse samenleving. Als ze tijdelijk zijn willen we stimuleren dat ze Nederland leren kennen en zich met hun burens en buurt kunnen verbinden. Belangrijk daarbij: aanbieden van taalcursussen, voorlichting over de Nederlandse rechtsstaat, goed woningmarktbeleid. Werkgevers moeten daarin verantwoordelijkheid nemen en betalen voor eigen en maatschappelijk profijt.

---

⁶ “Rapportage Internationale Kenniswerkers”, CBS, 2020.

⁷ “Aantrekkelijkheid van Nederland voor kennismigranten”, Regioplan, 2018.

⁸ “Goedverdienende arbeidsmigranten en buitenlandse studenten stuwen Amsterdamse huizenprijzen op”, ING Economisch Bureau, april 2019.

⁹ “De nieuwe verscheidenheid”, WRR, 2018.

Voorstellen

- Om Nederland privaat en publiek sterk te maken, zet de PvdA in op een nog krachtiger kennismigrantenwervingsbeleid, zowel binnen de EU als daarbuiten.
- Overheid en bedrijfsleven nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid, ook financieel, om buitenlandse kenniswerkers aan Nederland binden. De 30%-belastingvrijstelling wordt beperkt tot bèta/techniek/ICT kennismigranten bij publieke organisaties voor zorg, onderwijs, onderzoek.
- De overheid biedt buitenlandse kenniswerkers een cursus Nederlandse taal aan en voorlichting over de Nederlandse rechtsstaat. Werkgevers zijn verplicht hun kenniswerkers daarvoor ruimte en tijd te geven.
- “Expat”-druk op de voorraad betaalbare woningen wordt bestreden in het woningmarktbeleid van steden.

3. Studenten/promovendi van buiten de EU/EER

Problematiek

Structurele tekorten aan hoger opgeleiden op de Nederlandse arbeidsmarkt kunnen behalve met kenniswerkers ook worden gevuld met buitenlandse studenten en promovendi, ofwel tijdelijk tijdens hun studie/onderzoek, ofwel permanent als ze blijven.

Uit een CPB-analyse¹⁰ blijkt dat in 2017 ca. 25.000 buitenlandse studenten in Nederland aan het wo en hbo verbonden waren, van wie ongeveer een kwart uit niet-EU/EER-landen. In 2018/19- waren dat er 86.000¹¹. Ruim een derde van de niet-EU/EER buitenlandse studenten doet een wo-master-opleiding, vooral in techniek, economie, of landbouw en natuurlijke omgeving. Vijf jaar na afstuderen is van de niet-EU/EER-studenten ongeveer 30% in Nederland gebleven.

Het CPB heeft berekend dat juist niet-EU/EER-studenten die blijven Nederland financieel meer opleveren dan kosten. Ze zijn na vijf jaar goed geïntegreerd in de Nederlandse arbeidsmarkt.

De OESO¹² meldde dat in Nederland 43% van de promovendi buitenlands is.

Analyse

Om de tekorten op de Nederlandse arbeidsmarkt aan hoogopgeleide werknemers op te vullen vormt de stroom niet-EU/EER studenten een nuttige bron. Een derde van hen vestigt zich kennelijk in Nederland. De overigen vertrekken weer, naar hun eigen land of naar andere landen met (nog) betere perspectieven. In het buitenland studeren is een individuele keuze, maar vanuit PvdA-waarden gezien is het wenselijk te bevorderen dat studenten/promovendi uit “brain drain”-landen aan hun eigen land bijdragen (“circulaire kennismigratie”). Daarom willen we studenten van buiten de EU/EER stimuleren om na afstuderen enkele jaren in Nederland te werken. Daarmee helpen ze tijdelijk de Nederlandse economie en publieke sector. Degenen die niet blijven doen er skills mee op waarmee ze na terugkeer hun eigen land kunnen versterken. Specifiek voor de zorg (op wo/hbo-niveau maar ook mbo) is een dergelijke regeling nuttig om tijdelijk zorgpersoneel uit Nederlands sprekende landen (Suriname, Antillen, Zuid-Afrika) te werven. Deze mensen zullen na terugkeer naar hun eigen land daar de zorg versterken.

Voorstellen

- Overheid en bedrijfsleven nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid, ook financieel, om buitenlandse niet-EU/EER-studenten aan Nederland te binden, dan wel hen te stimuleren om na afstuderen enige jaren in Nederland te werken en vervolgens terug te keren naar hun eigen land. Voor potentieel zorgpersoneel uit Nederlands sprekende landen geldt de regeling ook op mbo-niveau.

---

¹⁰ “De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs”, CPB, 2019.

¹¹ Kabinetsreactie op het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Internationalisering hoger onderwijs, 2019.

¹² “Education at a glance”, OESO, 2019.

4. Ondersteuning terugkeer van afgewezen asielzoekers van buiten de EU

Problematiek

Slechts 25% van de asielzoekers krijgt nu een vluchtelingenstatus. Dus 75% van degenen die, merendeels om economische redenen en vaak afkomstig uit relatief welvarende landen zoals Marokko, die status aanvraagt moet terugkeren. De laatste cijfers zijn: van de 20.000 asielzoekers kregen er 5.000 een status en 15.000 niet. Daaronder zijn er ook mensen die te maken hebben met mensenhandel en dwangarbeid. Daarnaast kregen er 5.000 toestemming tot gezinshereniging¹³. Geen enkel kabinet is het tot nu toe gelukt de grote groep uitgeprocedeerde asielzoekers terug te sturen naar het land waar zij (het laatst) vandaan kwamen, omdat de meeste landen weigeren mee te werken aan de terugkeer van hun onderdanen. Afgesproken beleidsmaatregelen, zoals het verstrekken of juist onthouden van ontwikkelingsgeld, zijn niet uitgevoerd, omdat voor Nederland de handels- en diplomatieke belangen vaak veel zwaarder wegen¹⁴. Een open publiek debat daarover in Nederland ontbreekt. In de landen waarom het gaat is er ook vaak politieke weerstand tegen terugkerende migranten.

Analyse

De asielprocedure is zeker zorgvuldig verbeterd, maar geeft nog steeds teveel beroepsmogelijkheden. Slechts ongeveer een derde (5.000) van de uitgeprocedeerde asielzoekers die Nederland jaarlijks moet verlaten doet dat ook. Een klein deel (nog geen 1.000) wordt teruggestuurd naar het eerste EU-land waar de asielzoeker een aanvraag deed. Maar de helft (7.500) laat Justitie uit het zicht verdwijnen en deze mensen duiken vaak onder in de illegaliteit. De adviesraad van het kabinet over migratie (ACVC) is recent gevraagd hoe deze politieke impasse op asielterrein te doorbreken. Want als deze discrepantie tussen juridische uitspraak en uitvoering blijft, dan ondergraaft dat het draagvlak onder de bevolking voor de opvang van wel erkende vluchtelingen. Dit advies wordt voorjaar 2020 verwacht.

Voorstellen

- Een intensiever begeleide terugkeer van mensen die geen bescherming nodig hebben in combinatie met wederzijdse, effectieve afspraken met de landen van herkomst. Dit vereist een proactief terugkeerbeleid om de kleine minderheid van uitgeprocedeerde asielzoekers die problemen maakt, gedwongen en de overgrote meerderheid vooral begeleid en vrijwillig terug te laten keren. Ervaren organisaties moeten dit uitvoeren.
- Het wettelijk instrumentarium wordt kritisch bekeken om alle mogelijkheden van uitstel van terugkeer tot een minimum te beperken.
- De capaciteit van de IND moet structureel worden uitgebreid met name gericht op die problematische groep.
- Dienst Terug & Vertrek (DTV) is goed geoutilleerd voor gedwongen vertrek van probleemgevallen.
- De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) heeft reeds een sterke reputatie op de begeleide terugkeer van zelfstandige vluchtelingen.
- VluchtelingenWerk Nederland is vooral gespecialiseerd in de begeleiding van kansarmen, die eerst vrijwillig overtuigd dienen te worden, wat veel persoonlijk aandacht behoeft, of een betere begeleiding (vaak medisch) in land van herkomst. Dit vraagt een flinke extra investering in een stevig ondersteuningsprogramma, dat zichzelf echter geheel terugbetaalt in minder maatschappelijke overlast en meer draagvlak voor erkende vluchtelingen. Een uitzondering is

---

¹³ IND, 2019.

¹⁴ Redacteur Milena Holdert, Nieuwsuur, 13 Januari 2020.

wenselijk voor wie te zwak is om terug te keren. Voor hen is klassieke ondersteuning door geestelijke instellingen het meest effectief.

- Meer investeren in de diplomatie op ambassades om de tegengestelde belangen met betrekking tot terugkeer daar zorgvuldig op de agenda te krijgen. Terugkeerovereenkomsten sluiten met landen die daarvoor in aanmerking komen. De andere landen tot terugname van migranten stimuleren door financiële prikkels of door afspraken te koppelen aan de ontwikkeling van legale migratieroutes.

5. Faciliteren van integratie van erkende vluchtelingen van buiten de EU

Problematiek

De nadruk van het asielzoekersbeleid ligt op de regulering van de toestroom, grensbewaking en adequate opvang in asielzoekerscentra. Het is dus meer gericht op terugkeer dan op integratie van erkende vluchtelingen. Dit leidt ertoe dat erkende vluchtelingen achterblijven in arbeidsparticipatie en taalverwerving. Dat ondermijnt hun integratie.

De werkloosheid onder vooral Afrikaanse vluchtelingen was in het verleden hoog - slechts één op de tien vond betaald werk. Van vluchtelingen uit het Midden-Oosten had slechts één op de vijf betaald werk. Deze achterstand is nu, vijftien jaar later, nog steeds niet ingehaald. Deze zogenoemde vluchtelingenkloof moet worden gedicht, maar de achterstand is moeilijk in te halen. Met de tweede generatie gaat het overigens veel beter.

Het huidige beleid wordt gekenmerkt door korte termijn denken en een responsieve modus: we lopen achter de feiten aan, terwijl de immigratiedruk vanuit het Midden-Oosten onverminderd groot blijft en mogelijk door Covid-19 versterkt zal worden.

Analyse

De arbeidsparticipatie van statushouders blijft sterk achter bij de rest van de Nederlandse beroepsbevolking, alsook bij die van andere migranten (niet-vluchtelingen). Dit kan leiden tot armoede, schuldenproblematiek en een beperkt sociaal netwerk, wat weer vaak resulteert in lichamelijke en psychische gezondheidsklachten, die de kans op betaalde arbeid weer verkleinen. Op veel niveaus zijn er goede inspanningen, maar synergie en structurele aanpakken ontbreken.

De PvdA ziet Europa terecht als een continent dat gastvrij moet zijn voor vluchtelingen vanuit het oogpunt van medemenselijkheid en het universele recht op bescherming. Dit brengt echter ook de plicht met zich mee om een duurzaam, doelmatig en sociaal integratiebeleid te formuleren. Hoe zorgen we dat (erkende) vluchtelingen sneller en beter een plaats in de Nederlandse samenleving kunnen vinden en met een passend traject leren wat hun rechten en plichten als Nederlander zijn? Succesvolle integratie vergt in elk geval goede taalvaardigheid, werk(-ervaring), opleiding en kennis, en een sociaal netwerk.

Voorstellen

- Zorg voor een structureel middellange termijn aanpak met dito financiële kaders. Slimmer gebruik maken van lokale ecosystemen gericht op empowerment van mensen, gebruik maken van maatjes en maatwerk.
- Geef vluchtelingen als start een duaal taal-werktraject. Zo voorkom je sociaal isolement en pak je de integratie van vluchtelingen effectief aan.
- Haal het commerciële karakter weg bij taalverwervingsinstellingen, zodat hoger opgeleiden het risico durven nemen om Nederlands op het hoogste niveau te volgen.
- Speciale inzet op vrouwen en kwetsbare groepen, zoals alleenstaande minderjarige asielzoekers en LHBTI'ers. Voor vrouwen zijn bijeenkomsten nodig waarin ze worden empowered en op hun rechten gewezen, uitmondend in specifieke opleidings- en werkbegeleidingstrajecten, terwijl hun kinderen in parallelle sessies seculiere les in het Arabisch.

6. (Legale) migratie lager opgeleide economische migranten van buiten de EU

Problematiek

Lager opgeleide economische migranten van buiten de EU vallen vaak tussen wal en schip, want legale mogelijkheden voor migratie richting de EU zijn er vrijwel niet. De huidige regelingen – zoals de European Blue Card en de Nederlands Kennismigrantenregeling – zijn vooral gericht op hoger opgeleiden. Tegelijkertijd zien in veel Afrikaanse landen vooral jongeren geen toekomstperspectief in eigen land. Door de hoge bevolkingsgroei en onvoldoende arbeidsmarkt in Afrikaanse landen zal dit probleem nog lange tijd voortduren.

Analyse

Van alle Afrikaanse migranten komt slechts 28% (9 miljoen in 2015) terecht in Europa¹⁵. Om er te komen is irregulier reizen voor Afrikanen vaak de enige optie. Deze migranten lopen een hoog risico: sommigen eindigen in slavenkampen in Noord-Afrika, een deel overlijdt onderweg in de Sahara of op de Middellandse Zee, en ook in Europa zelf ligt uitbuiting op de loer. Om dit soort schrijnende situaties te voorkomen is het Europees reguleren van migratie van cruciaal belang. Speciale aandacht is nodig voor vrouwen. Bijna de helft (47,9%) van de migranten uit Afrika is vrouw¹⁶.

Voorstellen

- We stimuleren het creëren van een goed arbeidsmarktbeleid in Afrikaanse landen en investeren in onderwijs. Dit kan door het opzetten van een fonds om jongeren aan het werk te krijgen en hun daarmee perspectief te bieden.
- Legale en gereguleerde toegang van Afrikanen tot Nederland en Europa kan bijdragen aan het verminderen van de irreguliere migratie. Regelmatige marktanalyse in zowel Nederland als Afrikaanse landen kan duidelijk maken waaraan behoefte bestaat en hoe onderwijs hierop kan inspelen. Op basis hiervan kan Nederland beperkt tijdelijke werkvisa verstrekken, waarbij verdringing op de Nederlandse arbeidsmarkt moet worden vermeden. Afrikaanse landen profiteren door scholing van lokale arbeidskrachten. Circulaire migratie draagt verder bij aan het uitwisselen van kennis en expertise.
- Ook moet het mogelijk worden voor Afrikanen om bij de Nederlandse ambassade of de EU-delegatie in hun land een aanvraag in te dienen voor een nieuw soort visum waarmee ze legaal in Europa werk kunnen gaan zoeken. Hiervoor moeten de PvdA en Nederland zich op Europees niveau hard maken.
- Nederlandse roc's en werkgevers kunnen een onderwijs-werkervaringsaanbod op mbo-niveau ontwikkelen voor Afrikanen uit specifieke landen. Daaraan wordt een "circulaire kennis"-visum gekoppeld. Deze roc's moeten ook de mogelijkheid krijgen om in Afrikaanse landen zelf actief te worden, op die wijze profiteren zowel de Nederlandse arbeidsmarkt als ook de Afrikaanse thuismarkt.
- De Nederlandse overheid moet bij de ontwikkeling van het migratiebeleid gebruik maken van de beste kennis over de ontwikkelingen in Afrika. Het is wenselijk dat de Afrikaanse diaspora hierbij wordt betrokken.

---

¹⁵ "Africa, international migration, emigration, 2015", African Studies Centre Leiden, gebaseerd op cijfers VN; 32,6 miljoen totale emigratie, waarvan 16,4 miljoen in Afrika blijft, en 9,2 miljoen in Europa terechtkomt.

¹⁶

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/populationfacts/docs/MigrationStock2019_PopFacts_201904.pdf

7. Europese steun aan vluchtelingenkampen

Problematiek

Op dit moment zitten er wereldwijd 2,6 miljoen mensen in vluchtelingenkampen. Zolang conflicten blijven bestaan zijn kampen onvermijdelijk, want vluchtelingen hebben bij het verlaten van hun directe leefomgeving vaak geen vastomlijnd of realistisch plan waar ze heen willen. Ze komen per toeval in een kamp terecht, van waaruit ze de volgende stap moeten zetten.

Een vluchtelingenkamp moet tijdelijk zijn, maar wel bescherming en voldoende voorzieningen bieden. Maar veel kampen zijn nu onveilig (zeker voor vrouwen/meisjes en minderheden) en de voorzieningen zijn er slecht: weinig tot geen gezondheidszorg en geen scholen. Ook zijn veel kampen overbevolkt: kamp Moria op Lesbos, berekend op 3000 mensen, telt er nu meer dan 20.000. Griekenland heeft er in totaal zo'n 70.000. Het grootste probleem voor kampbewoners is het gebrek aan uitzicht op de toekomst. Procedures om een status te krijgen duren lang, omdat de landen waar vluchtelingen aankomen de procedures niet goed organiseren en het Europese ondersteuningsbureau voor asielzaken (EASO) krijgt daar onvoldoende geld voor. FRONTEX (de Europese grensbewaking) krijgt bijna tien keer zoveel, terwijl "grensbescherming" bijna onmogelijk is.

Analyse

Europa lijkt expres niet te investeren in verbetering van de omstandigheden in kampen om een aanzuigende werking te voorkomen. Maar juist goed beheer en organisatie van vluchtelingenkampen en efficiënte en effectieve procedures kunnen de instroom en verblijf hanteerbaar maken. Ook biedt het asielzoekers meer zekerheid over hun toekomstperspectief in Europa of de noodzaak terug te keren naar hun land van herkomst. Bovendien kan Nederland de opvang van vluchtelingen dan gemakkelijker plaatsen in een scherp maar menselijk migratiebeleid.

Nederland kent een traditie van ontwikkelingssamenwerking en draagt sterk bij aan goed management van migratie. Maar meerdere verantwoordelijke kabinetten hebben zich onvoldoende ingezet voor verbetering van het lot van vluchtelingen. Voornemens uit het afgelopen regeerakkoord zijn onvoldoende gerealiseerd.¹⁷

Voorstellen

De PvdA zorgt dat het volgende regeerakkoord het volgende omvat:

- Het kabinet draagt in zijn buitenlandbeleid uit dat de erbarmelijke toestand in de huidige vluchtelingenkampen onacceptabel is en zet zich actief in om de situatie snel te verbeteren. Gezondheidszorg, onderwijs aan kinderen en veiligheid hebben de hoogste prioriteit. Stip op de horizon is de kampen te ontmantelen.
- Nederland bevordert een herziening van de Dublin-verordening, waardoor de asielprocedure niet alleen in het eerste EU-land van aankomst maar in elk EU-land kan worden afgehandeld. Deze herziening veronderstelt een besluit over de verdeling van de vluchtelingen over de hele EU. De EASO krijgt voldoende geld zodat zij in staat is ervoor te zorgen dat asielzoekers binnen zes maanden weten of zij kans maken te mogen blijven of dat terugkeer waarschijnlijk is.

---

¹⁷ In het regeerakkoord was o.a. opgenomen dat geld besteed zou worden aan het verbeteren van de opvang in de regio, waarbij het onderwijs van kinderen prioriteit genoot. Ook was geld beschikbaar voor het kamp in Griekenland (recent nog herhaald door Rutte in de Tweede Kamer) en het aanpakken van de grondoorzaken van conflicten. Geld is het probleem echter niet, zoals ook geschetst in de tekst.

8. EU-asielbeleid

Problematiek

In september 2015 ontvluchtten bijna één miljoen Syriërs hun door oorlog verscheurde land en trokken naar de EU. Apocalyptische beelden. EU Lidstaten openden hun grenzen, Duitsland het royaalst. In de jaren daarop staken tienduizenden migranten uit Afrika op overvolle rubberbootjes de Middellandse Zee over naar Europa. Velen slaagden niet in de oversteek. Sinds 2016 zijn minstens 11.000 mensen verdronken. In september 2019 leek een doorbraak in zicht voor de verdeling van vluchtelingen over de EU. Frankrijk en Duitsland zegden toe samen de helft op te nemen. De nieuwe Italiaanse regering, zonder Salvini, sloot zich aan. Maar andere Lidstaten, waaronder Nederland, weigerden mee te werken. In 2020 riep de Griekse regering de overige EU-landen op om een klein deel op te vangen van de in totaal 100.000 asielzoekers in Griekenland. Het ging om alleenstaande kinderen, die leven onder erbarmelijke omstandigheden. Veel EU-landen zegden opvang toe, de Nederlandse regering niet. Vier jaartallen, vier observaties, één conclusie: de EU heeft zich tot nu toe niet in staat getoond deze continue politieke crisis op te lossen. De COVID-19-pandemie versterkt de noodzaak tot een oplossing, want de toestroom blijft en angst voor besmetting zet alle partijen op scherp.

Analyse

Waardoor weet de EU dit grote probleem niet op te lossen? Eén belangrijke oorzaak is het gebrek aan overeenstemming over de verdeling van asielzoekers over de Europese landen. Vanwege de EU Dublin-verordening moeten asielzoekers een asielprocedure aanvragen en doorlopen in het eerste EU-land van aankomst. Door hun ligging aan de Middellandse Zee zijn dat vooral Italië, Griekenland en Spanje. Vandaar is verdeling van de asielzoekers over andere Europese landen nodig. Een voorstel van de Europese Commissie voor een verdeelsleutel werd in 2016 door de meeste Lidstaten aangenomen, maar de Visegrad-landen (Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije) stemden tegen. Zij willen niet gedwongen worden vluchtelingen op te nemen. Sindsdien zit het EU-asielbeleid muurvast. Wél nemen de EU en afzonderlijke lidstaten effectieve maatregelen om vluchtelingen en migranten tegen te houden: terugsturen voordat zij Europa bereiken, samenwerking met de kustwacht van Libië, staken van redding op zee en afspraken over grenscontrole met landen in Afrika.

Een tweede oorzaak is dat naast asielzoekers ook anderen zich melden. Het internationale vluchtelingenverdrag van 1951 bepaalt dat een vluchteling recht heeft op bescherming. Dat zorgt voor de toestroom uit oorlogsgebieden zoals Syrië. Maar ook migranten uit andere landen, vooral ook uit meer welvarende landen in Noord-Afrika, doen nu een beroep op deze bescherming en het recht om asiel aan te vragen. Dit vertroebelt de politieke opgave en vergroot in Europese landen de roep om de eigen bevolking te beschermen tegen de komst van vreemdelingen. Een derde oorzaak is de verharding van het maatschappelijk en politieke klimaat met de opkomst van het populisme. Migrant worden als een bedreiging beschouwd en moeten buiten de deur worden gehouden. Gerald Knaus, de geestelijke vader van de Turkije-deal, waarschuwt voor pogroms tegen vluchtelingen¹⁸.

Een pragmatische oplossing om uit deze impasse te komen is broodnodig.

Voorstellen

- De PvdA zet in op een EU-asielbeleid met als belangrijkste kenmerken:

---

¹⁸ Uitzending Buitenhof, NPO1, 8.3.2020; https://www.vpro.nl/buitenhof/speel~POMS_AT_16010509~gerald-knaus~.html

Asiel in Nederland en Europa

- Erkende vluchtelingen worden in de EU opgevangen conform het internationale Vluchtelingenverdrag van 1951 en het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens.
- Asielzoekers worden verdeeld over de EU. Lidstaten krijgen de mogelijkheid om niet met fysieke opvang maar financieel bij te dragen aan de opvang.
- Vluchtelingen kunnen altijd in Nederland asiel aanvragen.
- Vluchtelingen die asiel aanvragen aan de buitengrenzen van de EU (Griekenland, Italië, Spanje) krijgen in samenwerking met de EASO efficiënte opvang en procedures die voldoen aan de internationale normen. Afgewezen asielzoekers keren snel, en begeleid door de Internationale Organisatie voor Migratie, terug door gezamenlijke EU-afspraken met herkomstlanden.

Veilige routes en opvang in de regio

- Nederland steunt veilige asielroutes en opvang in de regio door 5000 door de UNHCR geselecteerde kwetsbare vluchtelingen op te nemen.
- Nederland doet een proef met humanitaire visa voor specifieke groepen, aan te vragen bij Nederlandse ambassades. Nederland verhoogt de financiële bijdrage voor opvang van vluchtelingen in de regio.

Migratie reguleren

- Nederland sluit in EU-verband brede migratieakkoorden met herkomstlanden met solide afspraken over terugkeer, in ruil voor mogelijkheden tot legale arbeidsmigratie.
- Als de EU-landen niet gezamenlijk tot besluiten over migratievoorstellen kunnen komen, zal Nederland zich daar niet achter verschuilen, maar zich aansluiten bij gelijkgezinde EU-landen om maatregelen te nemen.
- De PvdA wil dat Nederland plotseling grotere toestromen van vluchtelingen goed kan opvangen. Daartoe:
  - stelt de IND/COA preventief een “buffer” aan extra mensen aan;
  - wordt afgesproken welke middelgrote gemeenten verspreid over het land een standaard “crisislocatie” beschikbaar hebben.

Nu is de opvang van erkende vluchtelingen in Nederland, West- en Noord-Europa geen probleem, omdat het om relatief weinig mensen gaat. Aan de zuid- en oostgrens van de EU is dat veel moeilijker. De COVID-10-pandemie en humanitaire rampen kunnen leiden tot veel grotere aantallen vluchtelingen die naar de EU komen en asiel aanvragen. In 2015 was de toestroom van vluchtelingen wegens de oorlog in Syrië zo groot, dat Nederland tentenkampen als opvang moest opzetten. Dat leidde tot veel onrust onder de plaatselijke bevolking. De PvdA wil dit absoluut voorkomen. Daarom is een buffer nodig, ook om het huidige draagvlak van de Nederlanders voor politieke vluchtelingen te behouden.

9. Klimaatverandering en migratie

Problematiek

Mensen ontvluchten hun woonplaats of land niet alleen voor geweld en oorlog, maar ook omdat zij getroffen zijn door de gevolgen van klimaatverandering, veroorzaakt door de opwarming van de aarde. De temperatuurstijging kan leiden tot zeespiegelstijging, overstroming en extreme weersomstandigheden, waaronder droogte, tropische cyclonen en tornado's. Meer dan de helft van de wereldbevolking woont aan de kust, waar temperatuurstijging grote impact kan hebben. Ontwikkelingslanden zullen meer lijden dan welvarende landen, omdat zij geen geld of welwillende regering hebben die bijvoorbeeld overstromingen kan voorkomen.

Al in 2001 meldde het internationale Rode Kruis dat er meer mensen vluchtten voor de gevolgen van klimaatverandering dan voor oorlog¹⁹. Maar uit de statistieken is niet duidelijk hoeveel mensen er werkelijk wegens het klimaat vluchten. Sommige onderzoekers schatten dat het er tegen 2050 misschien wel 150 miljoen zullen zijn²⁰. Een direct verband tussen klimaatverandering en grootschalige migratie is echter moeilijk aan te tonen²¹. Mensen vluchten meestal wegens een combinatie van klimaatverandering, armoede, ongelijkheid, oorlog en slecht bestuur. Bovendien worden de negatieve effecten van klimaatverandering vaak pas langzaam duidelijk. En, ironisch genoeg, zijn ze het ernstigst voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen, die niet eens de middelen hebben om voor langere tijd verder van huis te gaan.

Analyse

Migratie met als oorzaak klimaatverandering is een relatief nieuw verschijnsel en bovendien lastig precies vast te stellen. Mensen die vluchten wegens de effecten van klimaatverandering hebben geen rechten zoals klassieke vluchtelingen deze wel hebben. Zij kunnen dus geen bescherming inroepen op grond van het Vluchtelingenverdrag van 1951 en worden daarom beschouwd als gewone migranten. Klimaat kan moeilijk als aparte vluchtoorzaak worden aangewezen. Het is dan ook niet raadzaam om in het Vluchtelingenverdrag ruimte te scheppen voor mensen die vluchten voor klimaatschade, ook al omdat dit zou kunnen leiden tot uitholling van dat verdrag.

Voorstellen

- De PvdA gaat bevorderen dat onderzoekers en hulporganisaties een hanteerbare definitie ontwikkelen van migratie vanwege klimaatschade, zodat de problematiek van deze migranten zichtbaar wordt en politiek kan worden geagendeerd.
- De PvdA benoemt dat migratie door opwarming van de aarde moet worden behandeld als een factor in de wereldwijde migratiedynamiek. De PvdA ondersteunt de oproep van zowel de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) als het VN-Milieuprogramma aan alle regeringen ter wereld om meer aandacht te besteden aan de toenemende ecologische migratie, en om het thema migratie te integreren in het milieubeleid.

---

¹⁹ World Disasters Report, 2001, International Red Cross.

²⁰ Nieuw: De klimaatvluchteling, april 2015, artikel Oneworld

²¹ "The Age of Migration", Castles, De Haas en Miller, 2014; Climate refugees: The fabrication of a migration threat, Hein de Haas, 31 Januari 2020. <https://heindehaas.blogspot.com/2020/01/climate-refugees-fabrication-of.html>

10. De invloed van de COVID-19-crisis op migratie²²

Problematiek

De COVID-19-pandemie maakt glashelder hoe afhankelijk we wereldwijd van elkaar zijn voor onze gezondheid en onze economie. Het virus geeft een wake-up call. Infectieziekten reizen mee met mensen en treffen de gezondheid en gezondheidszorg overal. Globalisering heeft de wereldwijde verspreiding van het virus bevorderd, niet migratie. Maar de pandemie kan migratie wel beïnvloeden. Naar verwachting zal de klap voor landen met minder robuuste economieën met vooral lage en middeninkomens, fragiele zorgsystemen en weinig financiële reserves, nu en op de lange termijn harder uitpakken. Dat zet internationale verhoudingen en afzetmarkten onder druk en kan zorgen voor een groei van de migratie naar rijkere landen.

Analyse

Internationale gevolgen van de COVID-19-crisis zijn nu al dat bestaande programma's en handelsrelaties stilvallen, juist op het moment dat ontwikkelingslanden versterking nodig hebben. Zij kunnen de impact van de pandemie met hun slechtere gezondheidszorg en zwakkere economieën minder goed opvangen. Daardoor kunnen nieuwe infectiegolven in hun landen oplaaien, die weer zullen terugkomen naar Europa. Dat leidt in Europa opnieuw tot economische stagnatie en schade, met de noodzaak van extra steunpakketten. Mensen in vluchtelingenkampen, sloppenwijken en metropolen zijn extra kwetsbaar en de sociaaleconomische effecten zullen er vooral vrouwen en kinderen treffen. De impact van COVID-19 op economieën in deze landen zal negatief doorwerken op de wereldeconomie en op Nederland als handels-, export- en distributieland. Mogelijk zal de economie een herontwerp doormaken waardoor de rol en positie van armere landen verandert. Ook zien we in Europa bijvoorbeeld dat rechten van vluchtelingen in het kader van COVID-19-maatregelen onterecht worden opgeschort, terwijl er misschien juist een tekort aan ongeschoolde arbeiders ontstaat doordat de migratie grotendeels stilvalt.

Voorstellen

Deze crisis spreekt ons aan op onze solidariteit en moraliteit en op ons gezond verstand. Als sociaaldemocraten moeten we ons niet achter de dijken terugtrekken, maar onze verantwoordelijkheid nemen voor lage inkomenslanden, ook uit welbegrepen eigenbelang. De internationale verbondenheid van onze gezondheid, economie en rechtsorde, lees veiligheid, maakt dat we nu moeten investeren in landen elders om erger te voorkomen. De mondiale uitbraak vraagt om mondiale solidariteit en een mondiale aanpak om de COVID-19-crisis een halt toe te roepen, in aanvulling op de bestaande nationale aanpak.

Deze investeringsbijdrage moet 1% zijn van de €90 miljard die Nederland beschikbaar stelt om de COVID-19-pandemie te bestrijden. Deze €900 miljoen wordt als volgt geoormerkt voor de internationale bestrijding van COVID-19: het opleiden van medisch personeel en het versterken van gezondheidssystemen; het beschikbaar stellen van medische noodzakelijke producten en innovaties voor preventie, diagnose en behandelmethoden; het investeren in de versnelde ontwikkeling van een vaccin en het verzekeren dat een toekomstig vaccin betaalbaar en iedereen daar toegang tot heeft. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van Nederlandse kennis, ervaring en innovatieve oplossingen. Nederland moet andere landen oproepen bij te dragen aan een mondiale gecoördineerde oplossing.

---

²² Grote delen van deze paragraaf zijn overgenomen uit de 1% Notitie "No country is safe, until every country is safe", Raad van Kerken en anderen, 2020.

11. “Grondoorzaken” van irreguliere migratie

Problematiek

De COVID-19 crisis brengt de tekortkomingen van globalisering en de ongelijkheid in onze wereld scherp in beeld, ook met betrekking tot migratie. Het huidige migratiebeleid in Nederland en Europa is vooral gericht op het voorkomen van irreguliere migratie door de belangrijkste veronderstelde oorzaken ervan in de landen van herkomst aan te pakken. De redenering is dat door een beter perspectief te scheppen voor potentiële migranten in hun eigen land, zij zich minder snel genoodzaakt voelen om te vertrekken. De inzet is dus om de veiligheid en stabiliteit in die landen te versterken, de armoede te verminderen, en landen weerbaarder te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering. Uit onderzoek²³ blijkt dat die redenering misschien wel niet klopt. Dan is de vraag hoe migratie wel te reguleren. En als dat niet kan, hoe moeten we ons verhouden tot de landen waar de migrantenstroom vandaan komt?

Analyse

Om migratie te reguleren is een én-én aanpak nodig.

De ene kant is: we zetten in op het toekomstperspectief voor mensen in ontwikkelingslanden. Ontwikkelingssamenwerking draagt daar zeker aan bij. Of het bevordert dat “push-factoren” voor migratie verminderen is onzeker. Sommige onderzoeken stellen dat ontwikkeling in eerste instantie juist leidt tot meer migratie, omdat mensen daardoor (financieel) beter in staat zijn om te migreren²⁴. Onderzoek van de directie IOB (de evaluatiedienst van het Ministerie van Buitenlandse Zaken) wijst er echter op dat er voor beide stellingen geen sluitend bewijs is²⁵. In veel Afrikaanse landen is de arbeidsmarkt minimaal. Door nog massiever in te zetten op projecten tegen jeugdwerkloosheid, kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het scheppen van perspectief in landen zelf. Ook het stimuleren van goed bestuur en het aanpakken van corruptie, mensenrechtenschendingen en machtsongelijkheid zijn onmisbaar.

Aan de andere kant moeten we kijken naar de effecten van ons eigen beleid op ontwikkelingslanden en de negatieve impact daarvan voorkomen. Dit geldt voor alle terreinen, van handel tot milieubeleid en belastingen. “Beleidscoherentie” voor ontwikkeling is cruciaal willen we echt bijdragen aan de aanpak van ongelijkheid in de wereld en aan een beter perspectief voor mensen die nu kiezen voor een route naar Europa. Bij afspraken die we maken met Afrikaanse landen over samenwerking op het gebied van migratie moeten we ook negatieve effecten op de lokale economie, handel en veiligheid voorkomen. De Adviesraad Internationale Vraagstukken pleit terecht voor steun aan kwetsbare landen en groepen wereldwijd bij de bestrijding van de COVID-19-pandemie²⁶. De crisis “raakt ons in het hart en doet een klemmend beroep op onze solidariteit”. De raad bevestigt dat die internationale steun ook in ons eigenbelang is: “De coronacrisis is in eigen land niet voorbij zolang ze elders op de wereld voortwoekert.”

---

²³ <https://geografie.nl/artikel/wen-er-maar-aan-migratie-en-ontwikkeling-een-ongemakkelijke-boodschap>

²⁴ <https://geografie.nl/artikel/wen-er-maar-aan-migratie-en-ontwikkeling-een-ongemakkelijke-boodschap>

²⁵ <https://www.iob-evaluatie.nl/publicaties/publicaties/2018/10/01/427-%E2%80%93-iob-%E2%80%93-ontwikkeling-en-migratie-%E2%80%93-literatuurstudie>

²⁶ “Briefadvies 34: Nederland en de wereldwijde aanpak van COVID-19”, AIV, 2020.

Voorstellen

- We voorkomen dat ons beleid een negatieve impact heeft op eerlijke handel en regionale ontwikkeling, werkgelegenheid en conflicten. Met de in 2019 ingevoerde SDG-toets²⁷ heeft Nederland een potentieel krachtig instrument in handen, al is de toepassing ervan nog onvoldoende.
- De extra bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking gaan van tafel. Nederland houdt zich aan de afgesproken norm van 0,7% van het BNP. Daarbij zetten we in op het bereiken van de meest kwetsbare groepen.
- We voorkomen uitholling van het budget voor ontwikkelingssamenwerking met klimaat- en asieluitgaven en pleiten voor een “zuiver budget voor ontwikkelingssamenwerking”.
- Ontwikkelingssamenwerking wordt nooit afhankelijk gemaakt van de mate van succes in het terugdringen van emigratie vanuit landen van herkomst.
- Afrikaanse perspectieven zijn cruciaal in ons beleid om grondoorzaken van migratie aan te pakken. Door die in ons beleid te betrekken, weten we beter waar werkelijk behoefte aan is.

---

²⁷ <https://www.sdgnederland.nl/nieuws/vernieuwd-afwegingskader-helpt-ambtenaren-sdg-proof-beleid-regelgeving/>